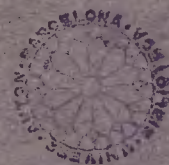

EB.

REVISTA MENSUAL
FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES
PIETAT, 4 - BARCELONA

Subscripció: 12 pessetes l'any
Número solt: 1'50 pessetes

Maig 1928

LA PINACOTECA

DE

GASPAR ESMATJES

MARCS & GRAVATS
SALA D'EXPOSICIONS

PASSEIG DE GRÀCIA, 34 / BARCELONA

FUSTERIA

Mobles
per a Despatx

DECORACIÓ

Projectes
d'Establiments

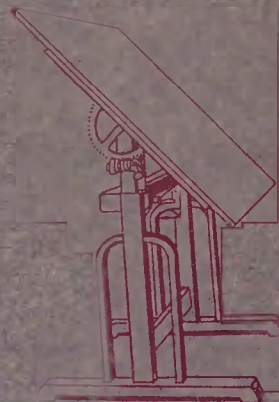
Valldonzella, 6 - BARCELONA - Teléfon A-1452

Instal·lacions

Taules pràctiques de dibuix
per a Arquitectes, Enginyers
Delineants, etc., etc.

Patent 101007

SERRALLERIA D'OBRES

DE

BENET

CALIX

Telèfon H 89

Carrer Rocafort, 25

(entre Tamarit i Floridablanca)

BARCELONA

Tapisseria de

Perfecte Llosà

Especialitat en sillons capitonné forrats de pell
Transparents opacs per a suprimir els porticons
S'entapissen parets i tota mena de cadiratges
Confecció de cortinatges i fundes

Balmes, 128

(tocant a Rosselló)

Telèfon G 1058

Barcelona

Vilaró i Valls

Pintors Decoradors

Gorts, 604 & Barcelona

BENJAMÍ PUJOL

Taller de Fusteria, Ebenisteria i Decoració

Traslats - Col·locació de cortinatges i restauració
Moblaments d'habitacions i despatxos - Obres
Instal·lació de tendes - Mobles americans

Despatx: Torre Damians, 11
Barcelona (Hostafrancs)

Consell de Cent, 27
Telèfon H-1632

RAJOLES · CERAMICA · TERRA CUITA
CASIMIR VICENS

BARCELONA

CARRER TALLERS, 72 TELÈFON A-5090

FOTOGRAVATS

TRICROMIES-AUTOTIPIES

teixits per a mobles i decoració

catifes, tapissos Aubusson, teles Jouy,
estors i cortinatges, passamaneria

Albert Cronc

Rambla Catalunya, 32

Telèfon 17476

BARCELONA

Casa Central:

23, 25, 27 i 29, rue du Mail

PARIS

Caller mecànic de fusteria

Raventós

Construccions ||| Especialitat en
d'Obres de ||| Altars, Oratoris
totes classes ||| i capses Yoghourt

Barcelona

Rocafort, 151

Telèfon H-65

Ebenisteria - Fusteria fina
Restauracions - Tapisseria

Francesc Giménez

Mallorca, 282

Barcelona

TALLERS MECANICS
DE FUSTERIA PER
A LA CONSTRUC-
CIO I DECORACIO

Roger de Flor, 141 - Pge. Tasso, 13

Tel. S. P. 785

BARCELONA

PUBLICACIONS DEL "FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES"
PER LA BELLESA DE LA LLAR HUMIL
Recull d'orientacions

Obra profusament il·lustrada amb 50 làmines en
negre i en colors. ✕ Alçats i plantes d'edificis,
conjunts de decoració interior, moblament, etc.

PREU: 18 PESSETES

SALVADOR MARTORELL

ESTUDI D'ESCULTURA

MARBRE - FUSTA - VORI

MAQUETES

E. GRANADOS, 120 - BARCELONA

EBENISTERIA o DECORACIÓ

JOSEP PRAT

TALLERS: FERLANDINA, 67, 1.^r

TELÈFON A. 5037

BARCELONA

JAUME BUSQUETS

Enquadernacions de tota mena : Treballs econòmics : Treballs de bibliòfil

Salmeron, 245, interior

Barcelona (Gràcia)

PARQUETS I DECORACIÓ - BASTÚS QUERALTÓ I C^{IA}

SANTA ELENA, 4 i 6

BARCELONA

TELÈFON A-284

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

Acadèmia de dibuix

AROLA, ENRIC; Passatge de la Mercé, 3.

Antiguitats

ESCLASANS VDA. TRIUS, MARIA; Pietat, 10.

Ceràmica

VICENS, CASIMIR; Tallers, 72. Tel. A 5090.

Comptables

AYMAT, FRANCESC; Ronda Universitat, 27, 4.

Construcció i decoració

MOYA, J.; Còrsega, 339. Telèf. G 243.

Constructors d'obres

AGUSTI, JAUME; Aragó, 222, Ent. Tel. A 4175.

SOLE PAMIES, JOAN; Sans, 24, 2. Telèf. H 747.

TORRES, ANTONI; Diputació, 290, ent. Tel. S P 2194.

Cuirs repujats

FERRÉ DE RUIZ-NARVAEZ, ADELAIDA; E. Granados, núm. 41, 3, 1.

Decoradors

BUSQUETS, EUSEBI; Aragó, 334, 3-1.

Decoradors d'interiors

COSP, VDA. DE PERE; Rosselló, 231. Tel. G 2424.

Dibuix i pintura (Efectes de)

TEXIDOR, VDA. D'E.; Ronda S. Pere, 16. Tel. A 1289

Dibuixants

BUSQUETS, EUSEBI, Aragó, 334, 3, 1.

SABATÉ JAUMA, PAU; Aribau, 67.

Dibuixants cartellistes

ČERNÝ, KAREL; Mozart, 8. Estudi.

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

(Vegis la pàgina anterior)

Dibuixants industrials

NAVAS MATEU, JOAQUIM; Bailèn, 31, 1.

Ebenistes

CAMPAÑA, JOAQUIM; Còrsega, 561.
FRANCOLÍ, JOAN; Vallhonrat, 30.
GIMÉNEZ, FRANCISCO; Mallorca, 282. Tel. G 2722.
LINARES, A.; Riera Alta, 21. Tel. A 1090.
PUJOL, BENJAMÍ; C. de Cent, 27. Tel. H 1632.
RIBAS, VDA. DE JOSEP; C. de Cent, 329. Tel. A 913.
VAYREDA, RAIMOND; Diputació, 111.

Electricistes

FRANCH, JOSEP; Corts, 682, Tel. S. P. 614.

Escultors

MARTORELL, SALVADOR; E. Granados, 120.
MIMÓ, CLAUDI; Verge de Gracia, 2.

Escultors decoradors

HERNANDEZ VILA, PERE; Pl. St. Felip Neri, 4.

Escultura religiosa

CAMPS ARNAU, JOSEP M.^a; Montseny, 77.
RIUS, CLAUDI; Rosselló, 195. Tel. G 208.

Esmaltadors de vidres

BRUGUÉS, PERE; Bisbe, 2 bis, 3, 2.

Fotògrafs

AREÑAS, RAFAEL; Corts, 670. Tel. S P 1411.

Fotògrafs industrials

FOLCRA, F.; Rda. Universitat, 20.
SALA CAMPAS, JOSEP; Còrsega, 413, ent. 2.

Fotogravadors

ESTEVE FELIU, FRANCESC; Via Laietana, 15. Telèfons
A 4515, A 2210.

Fusteries

MONCANUT, FILL DE D.; Auroa, 14 bis. Tel. A 510.
NIUBÓ I CIA., BALASAR; (S. G.) Pge. Forasté, 17. Te-
lèfon G 772.

Fusteries mecàniques

BIOSCA, PERE; Sant Gervasi, 103. Telef. G. 6082.
MAÑA, JOAN; C. de Cent, 63. Tel. H 633.

Galeries d'art

SALA PARÉS (ESTABLIMENTS MARAGALL); Petritxol, 5.
Telèfon A 3523.

Galvanoplàstia

ROCA GERMANS; Corts, 462.

Gravats i estampats per a tapes de llibres

ROCA ALEMANY, JOSEP; València, 188 A, interior.

Guixaires adornistes

AVILA, JACINT; Passeig St. Joan, 73, telef. S. P. 306.
CASASUS, JOSEP; C. de Cent, 474. Tel. S P 1360.
COLL, PERE; Corts, 473.

Impremtes

CASTELLS, EDUARD; Diputació, 333. Tel. S. P. 181.

Joiers

SUNYER, RAMON; Granvia, 660. Tel. S P 813.

Lacadors

SARSANEDAS, RAMON; Amàlia, 31, pral. Tel. 1361. A.

Làmpares

BIOSCA I BOTEY; Rbla. Catalunya, 129. Tel. G 1228.

Llibreries d'art

MARTINEZ PÉREZ, C.; DR. DOU, 11. Tel. 4001.

Metallistes

BIOSCA I BOTEY; Rbla. Catalunya, 129. Tel. G 1228.
BOLIBAR, SANTIAGO; Rbla. Catalunya, 43. Tel. A 3224.
CORBERÓ, P.; Aribau, 103, taller. Tel. G. 1274.

Mobles i decoració

CASAS, LLORENÇ; Galileu, 50-51-53. Tel. H 537.
PARCERISAS I CIA.; E. Granados, 90. Tel. G 2570.
PRAT, JOSEP; Ferlandina, 67. Tel. A. 5037.

Mosaic Romà, Venecià, i Ceràmic

BRU, LLUIS; E. Granados, 64.

Motilures, marcs i miralls

BENITEZ, CAMIL; C. de Cent. 323. Tel. A 4024.

Papers pintats

GIRONA, JOSEP; Corts, 661. Tel. S P 360.
GUASCH, FILL DE JOSEP; Rauric, 8. Tel. A. 5268.

Parquets i decoració

BASTÚS, QUERALTÓ I CIA.; Sta. Elena, 6. Tel. 284 A

Perfumeria (Fàbrica de)

MYRURGIA, S. A.; Casanova, 78. Tel. A. 5458.

Pintors decoradors

CASALS PEYPOCH, JOSEP; Roger de Flor, 164, taller
PASCUAL, PERE; Mallorca, 255. Tel. G. 1641.
VILARÓ I VALLS; Corts, 604. Tel. A 1969.

Pintors escenògrafs

ALARMA TASTÁS, SALVADOR; Vergara, 3, 3-1.
ESCENOGRAFIA BATLLE I AMIGÓ; Riereta, 32.

Projectes de mobles i decoració

BARÓ, CARLES M.^a; (S. G.) Cuesta, 26, prop Josepets.

Propaganda (Articles per a)

BASA I PAGÉS; Calàbria, 66. Tel. H 686.

Retaules, daurats i policromia

SABATÉ PASTOR, BONAVENTURA, Aragó, 187.

Serralleria

SÁRRIAS, MANUEL; (S. G.) Bolívar, 22.

Tapissers

LABORDA, EUGENI; Rbla. Catalunya, 45. Tel. A 5473
LLOSA, PERFECTE; Balmes, 128. Tel. G 1058.

Tapissos i catifes

AYMAT, TOMÁS; Carrer d'en Villà, ST. CUGAT DEL
VALLES. Telèfon 20.

Teixits per a mobles i decoració

TRONC, ALBERT; Rbla. Catalunya, 32. Tel. A 2294.

Torners en fusta

VIÑAS, EMILI; Sepúlveda, 157.

Vidrieres artistiques

TERRÉS CAMALÓ, S. C., J. M.; Ausies March, 3. Te-
lèfon S. P. 1751.

PUNTA AL BOIXET

La punta al boixet probablement va fer-se abans que la punta a l'agulla, per tal com les excavacions fetes a Egipte han donat a conèixer cossos sepultats en llurs tombes abillats amb els vestits que portaven habitualment en vida, i algunes de les mòmies exhumades portaven còfies, rets, bosses, i fins túniques, guarnits amb un treball que sols es pot atribuir al boixet. Aquestes peces formen una sèrie de dibuixos i combinacions de fils entrecreuats, fets amb les bobines precursoras dels nostres boixets, algunes de les quals han estat trobades en les mateixes tombes i conservant encara, cabdellat, el fil que havia servit per a executar la labor. Davant d'aquests testimonis irrecusables hom no pot dubtar que els coptes, i potser també els egipcis de les darreres dinasties, treballaren les randes, i, segons Chervaliez, passà aquest art a Itàlia en el moment en què Egipte passà a ésser colònia romana.

Manquen documents precisos d'aquest treball des del segle VI al XIII. D'aquesta data cita Mme. S. Davidoff, en la seva obra "*Dentelle Russe*", una crònica del 1252 en la qual es fa menció d'una pellissa de púrpura grega guarnida de puntes planes fetes d'or.

Del segle XIV tenim les puntes d'Elisenda de Moncada, esposa de Jaume II d'Aragó, que es conserven en el Reial Monestir de Pedralbes, fetes de fil d'or, seda i pedreria. Mr. Gaston Migeon, en el seu llibre "*Les arts du tissu*", les cita com a puntes espanyoles; però segons la nostra opinió, basada en un detingut estudi d'aquests valuosos exemplars, degueren ésser importades d'Orient a l'època en què hi dominaren els catalans.

Cap més document d'aquesta tècnica no s'ha trobat a Espanya, i, en canvi, la citada Mme. Davidoff parla, en la seva obra, de certes puntes d'or i d'argent, fetes al boixet, amb enfilalls de perles (talment com les de Pedralbes), fent constar que no eren les característiques de Rússia. Del segle XV endavant la punta al boixet apareix clarament demostrada, i, per documents aplegats en obres i col·leccions, podem seguir la marxa progressiva de la producció de punta al boixet.

La punta feta per aquest procediment resultava més barata que la punta a l'agulla, i aquesta fou una de les causes de la seva propagació per tots els països que l'anaven assimilant segons les necessitats de llur ús o la moda de la localitat.

En gairebé tots els països on s'ha fet punta al boixet, ha començat desenrotllan-se a la mateixa època.

A començaments del segle XV, a França es feia la *bizette*, espècie de galó contornejat de malles clares que pertanyia a la categoria de les puntes anomenades *passamans*, per derivar-se de la passamaneria.

A finals del segle XVI, les dones del poble, seguint el gust dels personatges de la cort que s'adornaven amb profusió de *punt* (punta a l'agulla), guarnien llurs còpies amb les puntetes al coixí conegudes amb els graciosos noms de *mignonette*, *campane* i *gueuse*, fabricades amb poquíssims boixets i tan estretes que gairebé no portaven dibuix.

A l'Havre, a Dieppe, a l'Artois, i fins a Flandes, la classe popular, en el segle XVII, es va donar a la fabricació de punta al boixet, fent arreu els mateixos punts, que, anant evolucionant en alguns països, acabaren per diferenciar-se bastant dels tipus primitius, i d'aquestes diferències, degudes als elements ètnics de les executants, nasqueren puntes originals que prengueren el nom del país en què s'executaven. D'això vénen els noms de punt de París, de Dieppe, de Lille, de Valenciennes, de Chantilly, de Caen, de Puy de Mirecourt, d'Arras, d'Aurillac, etc., cada un amb la seva característica. Solament la blonda prengué el nom del color rossenc de la seda natural amb què s'executava.

Sembla que entre la punta espanyola i la feta a Aurillac l'any 1687, hi havia certa analogia, per tal com un document de la citada data fa referència a uns guarniments de punt d'Espanya o d'Aurillac. També hi és entre el punt de París i la *blonda de reixa* catalana, entre el de Lille i el ret fi català, i entre la blonda i els Chantillys d'ambdues nacions.

La revolució de 1793 va acabar amb aquests importants centres puntaires.

Fins a la meitat del regnat de Lluís XIV la moda havia imposat les puntes planes; però a partir d'aquesta època les frunziren, i per això s'adoptà la punta al boixet, perquè la rigidesa de la punta a l'agulla no ho permetia.

S'inventaren uns gèneres de randes llises per posar volants sota les puntes: tals foren el *tul* (de la ciutat de Tulle) i el *marlí* (de Marly, vila situada prop de Versalles). Si abans es diferenciaven, avui *tul* i *marlí* són dues paraules sinònimes que serveixen per a designar el fons o randa d'una punta.

El Parlament de Tolosa, en 1640, va dictar una ordenança que impedia a tota persona, fos del sexe i condició que fos, de portar cap guarniment de puntes. Aquesta ordenació significava la misèria per a les puntaires de tota la regió, i, compadit d'elles el què avui és Sant Francesc de Regis, va interessar-s'hi tant que va aconseguir la revocació de l'ordre. En agraïment les puntaires de Puy el tenen per Patró.

Les puntes de Crapponne i Mirecourt tenen també força importància: són de caràcter popular, i n'estan influenciades les que actualment es fan a la costa catalana i a l'Arbós del Penedès.

La Valenciennes i el Chantilly són les puntes al boixet més preades que es fabricaren a França.

La Valenciennes i algunes puntes belgues, com la Binche, la vella Flandes i la Malines, per l'extremada finor dels fils amb què es confeccionaven, s'havien de treballar en coves humides per tal de poder conservar la tensió del fil, car si treballaven a l'aire lliure se'ls cargolava i trencava amb gran facilitat. Aquesta circumstància ocasionà moltes víctimes, car moltes obreres, a la flor de la joventut, quedaven cegues i havien perdut la salut. Per això són inapreciables, aquestes delicades puntes, goig de la vista i del tacte, que ja, gràcies a Déu, no es produeixen, i seria inhumà tractar de fer-les renéixer.

Són moltes les variants de Valenciennes que es coneixen: la de malla quadrada, que és la més típica; la de malla rodona; la de malla mixta; la Valenciennes Brabant, feta a peces, que és de procedència belga, i les que els francesos anomenen *Valenciennes de fons d'armure* i *Valenciennes de fons de neu*. La de fons d'armure té la randa *torchon*, o sia la de la punta entrefina catalana. Alguns autors francesos denominen aquesta punta *Flandes a fons carrelage*. Resumint podem dir que és una punta flamenca molt influenciada de la Valenciennes francesa. Bayard classifica les Valenciennes de fons de neu entre les Brussel·les gènere Binche: és, doncs, una

punta belga que, pels seus dibuixos, fets a punt de tela finíssima, contornejats amb el clàssic reixadet que caracteriza la Valenciennes, es designà també amb aquest darrer nom.

Aquestes influències que les puntes franceses exerceixen sobre les belgues, i viceversa, són degudes a la Revolució francesa. Llavors moltes obreres d'aquesta nació emigraren a Bèlgica, divulgant els procediments francesos: per això s'hi fa Binche, que nasqué de la interpretació de la Valenciennes per les obreres belgues. També feren el Chantilly amb gran perfecció, i, per tant, denominem aquesta punta amb l'apel·lació de Brussel·les.

Com a puntes pròpies tenen, els flamencs, la Vella Flandes, la Malines, la Duquessa de Bruges i la Duquessa de Brussel·les.

La Malines ofereix dues variants: la de fons de cloure sencer (punt de Dieppe) i la de randa cloure de tres punts (flamenc). La Malines és la més impalpable de totes les puntes, i es diferencia de la Valenciennes perquè, en lloc de contornejar els motius amb un reixadet, els contorneja amb un fil de torçal. Aquesta punta assolí el major grau de perfecció a l'època de Lluís XV de França. També va fer-se a Catalunya, si bé de qualitat inferior.

Entre les velles Flandes hi ha la coneguda amb el nom de Flandes gènere *chant*, que, segons Lefebure, va produir-se a Catalunya. Hi ha un altre gènere de gran bellesa i extraordinària finor que combina el fons randat amb el de guipur, i una variant que ofereix totes les característiques de la Duquessa de Bruges, però té el fons randat amb malles diverses, i, per fi, hi ha la Flandes de *fons carrelage*, segons la denominació francesa, que recorda la Valenciennes, dita per ells *fons d'armure*.

La *Binche* és una punta flamenca, feta al boixet, de l'època de Lluís XIV de França, del qual estil està molt influenciada. Es finíssima, i al seu país d'origen és denominada *punta de les fades*.

La *Duquessa*, que rep aquesta denominació en record de la reina de Bèlgica Maria-Enriqueta, que havia afavorit molt la indústria puntaire quan sols era la duquessa de Brabant, ofereix com a variants la de Bruges, la de Brussel·les, la Duquessa rosalina al boixet i la del gènere Brabant.

La Duquessa de Bruges és un guipur de composició floral que s'ajunta després mitjançant travetes, car la punta es fa a peces. Aquesta tècnica permeté fer treballs de gran amplada.

De la Duquessa de Bruges es deriva la Rosalina al boixet guipur, que antigament era coneguda amb el nom de Bloemwerk, és a dir, treball de flors, perquè les flors disseminades formen la seva composició. Alguns exemplars tenen gran analogia amb l'Honiton.

Encara es presenta una altra variant de la Duquessa de Bruges, que ofereix la particularitat d'ésser formada solament pels motius; la manca de fons li dona un caràcter especial que l'acosta als guipurs Brabant executats al boixet i a l'agulla. Hi ha un altre gènere de Brabant al boixet i a l'agulla que pren el nom de *Punta Renaixement*.

A Catalunya, segons Lefebure, s'havia fet un gènere de Bruges que ofereix la particularitat de tenir el fons randat com la punta de Milà, i en ésser assimilada a Anglaterra pren el nom d'Honiton.

La Duquessa de Brussel·les es diferencia de la de Bruges en que està composta de treball al boixet i treball a l'agulla, és a dir, dels elements característics de la Bruges i dels de punt de glassa.

A Itàlia foren famosos els punts de Milà i Gènova.

La característica del primer consisteix que els motius estan contornejats per una veta feta al boixet. Els motius són del Renaixement, però s'hi endevina la influència oriental, car la cinta seguint les sinuositats del dibuix es veu en les puntes russes, perses i espanyoles (de procedència aràbiga), talment com en els motius de la ceràmica de Paterna. Algunes vegades els motius són plens de diversos reixats, i, d'altres, ella sola compon el dibuix.

A Catalunya s'havia produït bastant el punt de Milà, unes vegades fent randa i motiu alhora i d'altres fent primer els motius i després la randa, que és el més típic.

A Alemanya es treballaren uns guipurs semblants als de Puy i als catalans (torxons) i també degueren fer-ne de gènere rus, per tal com a Rússia era denominada punta alemanya.

Les puntes holandeses són inconfusibles, porten el nom de *pottekauten* i són anàlogues, quant a la tècnica, al ret fi català i al punt de Lille.

Austria s'han fet grans esforços per fer surar la indústria puntaire i sols ha triomfat l'hongaresa, que té certes analogies amb l'escandinava, la russa i amb cert gènere que s'havia fet a Espanya en els segles xv i xvi. Les puntes russes es fan amb poquíssims boixets; els dibuixos són de formes serpentines i del mateix caràcter que algunes puntes d'origen oriental que s'havien fet antigament a Espanya. Molts d'aquests exemplars eren treballats amb fils d'or o argent i sedes polícromes, talment com les puntes perses i turques. Les puntes sinuoses continuen essent les característiques de Rússia. A Espanya se'n fan poquíssimes, però encara de tant en tant n'apareix alguna que és reminiscència d'aquelles.

A Espanya, i principalment a Catalunya, s'han fet tota mena de puntes al boixet. En un principi eren metàl·liques o bé amb seda i or, del gènere que acabem d'indicar; després vingueren les *numèriques* (predecessores dels torxons), de les quals sols n'han estat trobades a Espanya i a Rússia; després els *passamans*, les de Milà i ret flamenc d'influències italianes i flamenques, i, per fi, es treballà la blonda, el Chantilly, el ret fi català i els guipurs, amb envejable perfecció.

Les puntes metàl·liques espanyoles assoliren fama mundial: eren del gènere torxó i algunes eren combinades amb sedes de riques policromies. Fa pocs anys que a Sarrià encara es treballava la punta d'or, però de qualitat inferior.

Els passamans que adornaven les tovalloles i altres draps de parament eren polícroms (alguns de fil, altres de seda), i els colors preferits, el blau, el vermell i el color de mel. Més endavant anaren adquirint importància aquests passamans, i esdevingueren els guipurs al boixet que recorden els de Cluny, la Venècia a l'agulla i el punt de Gènova al boixet. A mitjan centúria passada es produí un guipur finíssim, a base de punt d'esperit, que té certa analogia amb els que a la mateixa època es feien a Puy-le-Velai i Craponne. Es treballà també un altre guipur semblant al de Craponne i altres departaments de l'Alt Loire, i per fi nasqué el que es fa actualment a la Costa catalana i a l'Arbós del Penedès, de caràcter ben marcat i dibuixos originals.

La blonda originària de França, en passar a Espanya tingué fesomia pròpia pels dibuixos i per la flexibilitat del producte que li dona el material i la mà d'obra. Va fer-se blonda plena, blonda de mig gènere (de dos tons produïts pels plens i el punt clar), blonda lleugera, o de Caen, i blonda de reixa, que és igual al punt de París, solament que és feta amb seda, i una altra blonda, de seda blanca fina, que per torçal portava un fil d'or o d'argent, la qual va produir-se principalment a Masnou.

El chantilly és féu i es fa encara amb gran perfecció a Catalunya, i és denominat també *brussel·les* i punt clar.

El ret flamenc català va fer-se molt a l'època napoleònica, de l'estil de la qual està influenciat. És de dibuix insignificant, sense onda, i la randa és la de la Malines i altres puntes belgues.

El ret fi català és igual a la blonda de dos tons, solament que es fa amb fil i el tul sol estar sembrat de punts d'esperit. És d'igual tècnica que el punt de Lille i el Pottekauten holandès.

S'ha fet també el punt de moda o de *rejilla*, el fals Valenciennes i altres puntes compostes de diferents elements, com blonda i guipur.

A València hi ha centres puntaires bastant importants, principalment Monover i Novelda; a Ciudad Real, Almagro; a la província de Madrid es fan també bones puntes, i a Galícia la que es produeix és de qualitat inferior.

Caldria que les catalanes, orgulloses com hem d'estar de la fama que arreu han assolit les nostres puntes, ens imposèssim, com un deure patriòtic i de caritat (ja que aquest treball ajuda a viure moltes famílies), l'obligació de protegir aquesta indústria per tots els mitjans que estiguessin al nostre abast, i un dels principals fóra que servèssim el costum anys endarrera establert, i que encara serveix moltes castellanès i andaluses, d'assistir a tots, però absolutament a tots els actes religiosos portant mantellina, que, posada amb gràcia, embelleix la dona, imprimint-li un segell d'elegant modèstia que harmonitza amb el respecte que devem a la casa de Déu i amb les regles del bon gust i de l'art.

PUNTA DE MITJA

El punt de mitja és conegut des de molt antic i es fa amb fil i dues agulles llargues. Pren aquest nom perquè la seva principal aplicació ha estat per a fer mitges, generalment de malla uniforme. No obstant, dones humils, que eren artistes sense sospitar-ho, idearen infinitat de combinacions de malles que donaren origen a les randes i puntes, amb les quals les dones modestes ornaven llurs alcoves. Cortines, vànoves, puntes de les coixineres: tot era de punt de mitja en alguns pobles de Catalunya. També es feien galons per a tirants i altres usos, aquests amb seda de dos colors i malla atapeïda i de doble cara.

BLONDA BORDANA

La blonda bordana o bordelesa és el tul mecànic brodat imitant la vertadera blonda. Era molt usada per la classe popular i, a mitjan segle passat, a la Casa de Misericòrdia de Barcelona, es feia a la perfecció.

Aquest treball, que actualment a Catalunya amb prou feines si es fa, constitueix una de les indústries femenines més florides de Granada. El gènere andalus és de fil blanc brodat al sargit combinat amb reixats.

MACRAMÉ

El macramé és una labor nuada, d'origen oriental, que com tantes altres indústries artístiques fou importada a Espanya i a Itàlia pels àrabs; i com que a la nostra nació aquest art es conreà més que en altres, conservant-se'n antics exemplars, alguns autors el qualifiquen com a treball espanyol o moresc. P. M. de Artiñano il·lustra l'article "Randas españolas — Un incunable para la historia de los encajes", que publica en el n.º 2 de "Archivo español de Arte y Arqueología", amb tres fotografies de les randes trobades a l'Alhambra de Granada i amb una altra que en reproduïx una del segle XIII, procedent del monestir de Silos, que es guarda a l'Institut de València de Don Juan, de Madrid. Tant les primeres com la segona ens mostren randes formades per nusos i lligaments, treballs potser de transició entre la passamaneria i la punta al boixet, però que hom pot qualificar de *macrame*, car en àrab *mac-rame* significa treball de nusos. Per aquest procediment feien guarnicions, randes, galons, faixes o sanefes, generalment polícroms. La Sra. Marquesa de Valverde presentà un exemplar d'aquest gènere a l'Exposició de Llenceria i Punes espanyoles celebrada a Madrid l'any 1915.

L'origen del macramé potser hauríem de cercar-lo a l'Assíria, car en els relleus d'aquesta antiquíssima civilització es veuen personatges amb trajos talars ornats de sumptuoses passamaneries, que més tard vèiem rematant les tapisseries perses.

Si l'art de la ceràmica passà dels assiris als perses, d'aquests l'heretaren els àrabs, i dels àrabs els espanyols, ¿no podria donar-se el cas que amb la passamaneria hagués passat altre tant? A mesura que ens endinsem en l'anàlisi d'aquesta labor va afirmant-se'ns més aquesta opinió, car les influències orientals hi són notòries: si alguns dibuixos de certs macramés ens recorden els *muxarabies* àrabs, en altres, com en el de la Marquesa de Valverde, hi veiem reminiscències assíriques i perses. El dibuix en quadradets lleugerament losangeats i la mateixa policromia groga i blava, són anàlegs a elements decoratius d'aquelles antigues civilitzacions.

De l'Aràbia passà a Espanya, a Itàlia i a alguns pobles eslaus. Durant els segles xvi i xvii va fer-se bastant; caigué després en desús i s'hauria perdut la tècnica d'aquest treball si per tradició no s'hagués conservat en alguns convents de religioses.

En renèixer a l'època actual ha estat considerat per molts com a treball de nova creació. El macramé és fàcil d'executar: actualment se'n fan puntes, galons, franges, serrells i fins tapis-sos que recorden els teixits coptes.

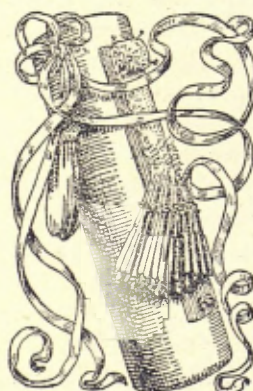
Hi ha dues classes de macramé: el que acabem d'esmentar, de treball fort i atapeït, i un altre de més lleuger, que s'aplica a serrells de tovallola i que a Alella (Catalunya) fa uns 30 anys arribà a constituir indústria local.

Un altre aspecte de macramé el veiem aplicat als guarniments de les cavalleries dels carros dels traguers i al randat que formen les bosses dels caçadors, ambdós treballs fets de cordill.

PUNT D'IRLANDA O DE CURRAGH

Es relativament modern, fet amb agulla de ganxet i un sol fil que aquella va teixint en l'aire, sense dibuix de cap mena. És de caràcter popular i va inventar-lo una dona del poble l'any 1846, en els moments crítics en què la misèria anava a envair el país a causa d'una forta crisi pesquera, la qual indústria els donava vida. Aquesta artista anònima, fixant-se en un bocí de punt de Venècia que un pare jesuïta havia introduït a Irlanda, creà, valent-se del ganxet, un treball original la tècnica del qual ensenyà a les seves compatriotes, i juntes executaren la nova labor, que fou molt ben rebuda per la moda; i, treballant, mentre va gaudir del seu favor, les Irlandeses es lliuraven de la fam i en lliuraren llurs famílies.

ADELAIDA FERRÉ DE RUÍZ-NARVÀEZ

EXPOSICIONS

«Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya» ha tingut, a la *Sala Parés*, la seva XV exposició anyal, a la qual concorregueren uns trenta pintors que hi aportaren seixanta formoses aquarel·les, entre elles moltes de veritable mèrit. Després hi exposaren altres dos aquarel·listes força remarcables: En Miquel Bernabeu i la senyora Encarnació Gómez de Bosch. Encara que català de soca i arrel, Bernabeu fa més d'una trentena d'anys que viu allunyat del terrer pairal, ço que va donar a la seva exposició un caire de novetat. Es tracta d'un pintor impressionista que domina el procediment i disposa d'una *gama* rica de colorit, la qual adquireix molta força en ésser tractada a l'aire lliure. La senyora Gómez, de temperament varonívol, tracta les flors amb seguretat i assoleix bells efectes de color; és, demés, una artista que sap trobar el caient distingit de les coses que pinta.

Diferents pintors a l'oli han desfilat també per aquest local històric: Rafel Benet, la paleta del qual es va aclarint, exposà uns paisatges d'encertada entonació i ben enfocats, sobresortint el de *Sant Llorenç Savall*, de pures tonalitats ben harmonitzades; Ernest Santasusagna, artista donat als mitjos tons, que sap dibuixar i pintar acuradament la figura, ço que el porta a fer retrats, pel qual gènere té notables disposicions ben manifestades en les teles que exposà, i d'una faisó especial en el retrat de la senyora vestida de dol; Quet Morell, pintor ruralista força discret i estudiós, qui ens mostrà, entre altres coses, unes pintures ben simpàtiques de la *Vila Vella* de Tossa, amb tota la llum que l'amara; i Valentí Castanys, el graciós caricaturista d'intenció malèvola i factura escaient, que sap tractar amb espontaneïtat i humorisme les coses de la vida, vestint els seus ninots amb unes coloraines apropiades que ajuden a fer pessigolles a l'esperit. El plat fort de la *Sala Parés* ha estat, però, l'exposició de Marian Pidelasserra, anunciada amb molt de soroll, ço que ha contribuït força que no s'hi trobessin les nous que es feien esperar després de tanta preparació.

Marian Pidelasserra és de tremp de pintor, però els anys que ha passat lluny dels pinzells i dels colors, en lloc d'afinar les aptituds innates que té, no han fet altra cosa sinó exacerbar els seus afanyos d'independència i d'originalitat, accentuant en ell aquella indisciplina que ja el distingia entre els novells pintors de vint anys enrera. El seu apologis-

ta no ha dubtat a batejar de ferm i de bàrbar l'art d'aquest pintor, ço que no sabem fins a quin punt pugui ésser un elogi per a l'interessat, el qual creiem que podria fer coses notables si es volgués subjectar, encara que ja un xic tard, als cànons estètics immutables que foren tinguts en compte per tots els mestres de la pintura. Un Pidelasserra menys dur i menys violent, apropat al verisme i a l'expressió, ens agradaria més que el que ara veiem fent gala d'una actitud de revolta sols acceptable en qui tresoreja uns mèrits extraordinaris.

A les *Galeries Laietanes* hi havem vist també una munió d'obres: el jove Martínez Tarrassó es revelà colorista de força amb els bodegons que exposava, i pintor capaç de trobar la qualitat justa de les coses més estrafolàries, així com artista sensible a la formositat del paisatge, malgrat les concomitàncies que algunes de ses pintures descobrien amb altres de Raurich. *Fulles seques* i *Simfonia primaveral* són, però, dues teles personals i prometedores.

Antoni de Ferrater ens deixà veure uns jardins ben construïts i pintats amb molta mà esquerra, encara que sense enfarecs, per tractar-se d'un artista ple de sinceritat que posa tot el seu zel a apropar-se al natural. *Monestir de Sant Pere de Camprodon*, de bells efectes, i els dos aspectes de la *Granja Vella* són del millor que li havem vist.

Laureà Barrau és un dels nostres figuristes fermes i, demés, un dels que ha sabut evolucionar sense perdre mai la personalitat ja plenament formada en sa joventut. En les obres de Barrau s'ajunten sempre les qualitats essencials del bon pintor, acompanyades d'una factura mestra i d'una pinzellada franca i distingida: la composició *Taller de modista*, i les teles *Sortint del bany* i *Sol ponent*, assolellada la primera i de fines tonalitats la segona, obres són que mantenen el bon nom del qual frueix el llorejat artista.

També Cardona és un bon pintor de figures, potser massa lliurat als efectes del colorisme per ell escollit, ço que fa que en ses teles la valor decorativa prengui de vegades l'interès que correspon de dret a l'expressiva; però és home de gust refinat que sap fixar els models damunt la tela i donar al cos humà ses belles proporcions: *La Mantellina Blanca* i *El Xal florejat*, resoltes amb un bon domini de la tècnica, eren dues pintures remarcables.

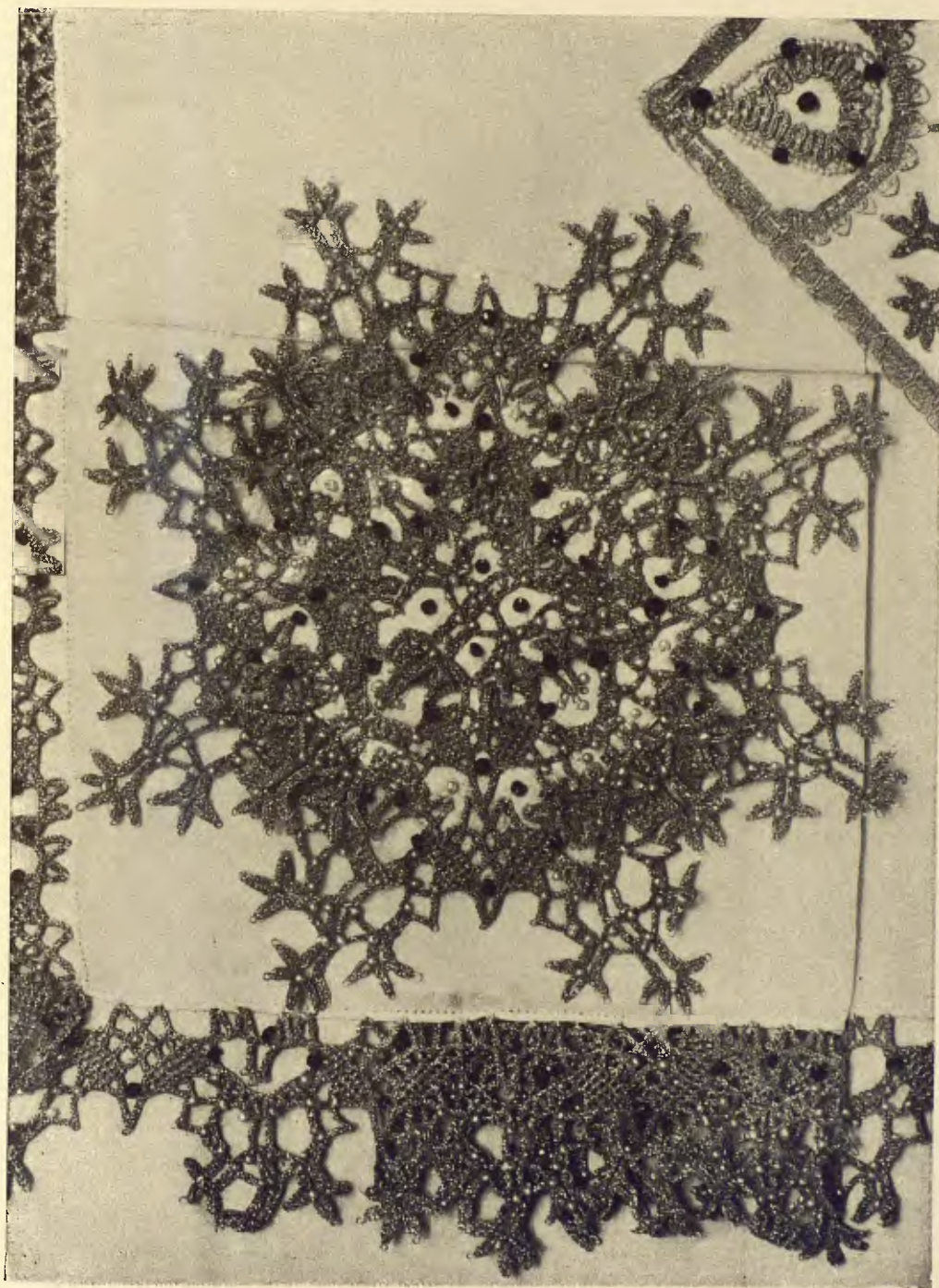
La senyora Farreras exposà unes pintures de flors ben estructurades, que produïen el millor efecte per la força i la riquesa del seu colorit.

Dos artistes diferents han passat pel nou saló de *La Pinacoteca*: l'Iu Pascual, l'interpretador més personal de l'escola olotina de paisatge, sempre fresc i interessant, i En Domènec Carles, damunt el qual plana la influència de les dubitacions dels joves artistes parisencs. Eren fermes pintures del primer, *Desglaçant*, *Hivern* i *Primavera*, i força interessants dos paisatges petits del segon i unes flors pintades sense preocupacions de cap mena.

Lluís Mercader exhibí a les *Galeries Areñas* diversos paisatges senzills i personals; Josep Palau, altres pintures ben acusades i valentes que assenyalen en ell notables progressos, com *La barca* i *Pot de vidre amb roses*, i Cabanyes unes marines fermes i ben estructurades, de factura inconfusible.

Daniel Sabater, el pintor de les bruixes, es presentà a la *Sala Busquets* amb uns quadros de fantasia característics i ben pintats, als quals ajuntà uns retrats tractats a la

CLIXÉ MAS

Pedralbes: Animeta, punta de fil d'or, pedreria i perles

moderna, amb un bon sentit de la forma i del color, i altres dos de caient arcaic força notables. El seguí el pintor R. Alsina, amb uns dibuixos de paisatge a l'estil clàssic, i uns bells paisatges que, tot i essent bon xic retrospectius, es feien respectar pel mèrit de la tasca realitzada pel pintor, home fidel a les tendències paisatgístiques de la seva joventut.

Darrerament ha aparegut a les *Galeries Dalmau* el jove pintor Enric Climent, dotat de belles facultats, qui es dedica al conreu de la pintura filosòfica i sap pintar i expressar les idees que bullen en la seva imaginació. Aquesta pintura no té, però, altre abast que el d'una excentricitat filla d'un cervell no pas orfe de cultura.

MANUEL MARINEL·LO

LA NOSTRA CLASSE

El «Foment de les Arts Decoratives» està en plena activitat. La gran sala d'actes ja no pot encabir, com voldríem, els nombrosos amics dels bells oficis que acuden al ressò de la paraula sàvia dels mestres. I heus aquí que, justament quan el nostre casal vessa d'entusiasmes inquiets i de joventuts prometedores, de dalt del casal baixa un crit amable, de companys a companys, convidant-los a bastir junts els fonaments de l'art de demà en l'estudi de la Naturalesa. És una simpàtica crida de la classe del natural als joves que senten l'amor inquiet de l'art.

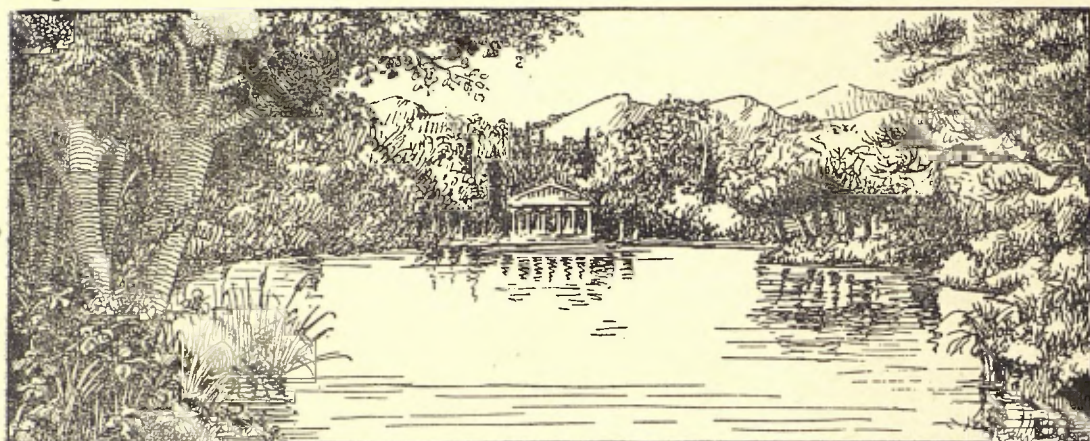
Aquesta secció del Foment, tan tendra encara, acaba de patentar el seu entusiasme amb un concurs de cartells, anunciant-se ella mateixa: és la primera sortida d'un grapat de noies i joves que treballen sota les nostres teulades tot cantant, talment com ho faran demà en el taller propi; perquè la nostra classe ha trobat a les primeres provatures l'ambient que li escau més, i sabrà conservar-lo i embellir-lo encara, defugint sempre l'encarcarada serietat acadèmica que preconitzen esperits caducats, evocadors d'èpoques closes.

La nostra classe del natural ja té caràcter i només una mica de seny; ja comença a ésser gran: i, per demostrar-ho, ha organitzat aquest primer concurs de cartells. No parlem de bons ni de dolents. Ens sumem al veredict del Jurat, compost de noms massa prestigiosos per a deixar loc a dubtes, tot felicitant-nos d'haver obtingut un èxit de conjunt tan falaguer; però en elogi d'elles ens plau fer remarcar que dues de les senyoretes concurrents a la nostra classe s'han classificat ben justament en els primers llocs.

La classe del natural del «Foment de les Arts Decoratives» ja dona fe de vida, i, en començar aquesta nova era de la seva activitat, espera, amb els braços oberts, els amics que cerquen on estudiar l'harmonia de la forma humana, comptant ja per endavant amb la seva simpatia.

R. S.

ELS PALAUS FLOTANTS DE CALÍGULA

ota l'atenció dels arqueòlegs i dels artistes d'arreu del món està actualment fixa en els treballs que des de començaments d'aquest any s'executen al llac Nemi, per tal de provar d'extreure'n les dues naus que hi són enfonsades des dels primers anys de la nostra era.

Per l'abril de l'any passat, en ocasió d'una sessió solemne de la Societat Romana d'Història, Mussolini digué que era un deute d'honor que la Itàlia tenia contret amb la història i la cultura clàssica, el retornar a la llum aquestes dues naus de tants segles enfonsades en les profunditats del llac nemorenc, únics exemplars que, per aquesta fortuïta circumstància, havien arribat fins a nosaltres d'aquesta mena de construccions de l'època imperial.

L'entusiasme desvetllat per les paraules del *Duce* féu que les més poderoses empreses d'electricitat italianes s'oferissin per dur endavant el magne projecte de buidar el llac fins allà on fos necessari, per tal de provar de posar a flor d'aigua, arrencant-les del llot del fons, aquestes dues naus que la història i la tradició recorden com a dues meravelles d'art i de luxe. Acceptats els generosos oferiments, i posades d'acord les companyies i l'Estat a fi de coordinar els treballs i la col·laboració dels diversos elements, des de principis d'aquest any que s'hi ha vingut treballant, i ara, instal·lades ja les potents màquines xucladores i en plenes funcions des del 16 del passat març ençà, llançant fora del llac més de 4 000 metres cúbics d'aigua cada hora, es calcula, donada la gran extensió del llac (unes dues centes hectàries) que per al proper setembre la primera galera, o sia la més petita, que es troba a una fondària de sis metres i a uns vint de la riba, podrà quedar en sec, i aleshores, si hom jutja que la cosa val la pena, es continuaran els treballs d'eixugament del llac fins a arribar a l'altra nau, que jau molt més endins i a quinze metres de profunditat.

El llac de Nemi, a la província romana, situat a les muntanyes albanes i a una altitud de 338 metres sobre el nivell del mar, és format per la conca del cràter d'un volcà prehistòric: els seus vessants, recoberts d'exuberant vegetació i grans boscos, en feien un lloc delitós. Les seves ai-

gües quietes i transparents i la seva configuració ovalada li havien valgut el poètic nom de *mirall de Diana*, car allà a la seva vora, prop la vall d'Arícia, al mig de centenàries boscúries, havia estat erigit un dels més famosos temples que l'antiguitat pagana havia dedicat a la susdita deessa, a qui per aquesta causa havia estat aplicat l'específic sobrenom de Nemorensis, o sia Diana del Bosc. La corrua de devots que anaven i venien d'aquest famós santuari era contínua, i era tanta la devoció que la gent hi tenia que, segons conta Ovidi, les seves parets es veien materialment cobertes de presentalles i ex-vots de tota mena. Una munió de puel·les consagrades a la deessa tenien cura del manteniment del foc sagrat sota les més severes penes, i un sacerdot, a qui es donava el títol de *Rex Nemorensis*, tenia cura del temple.

Sembla, segons les investigacions d'eminents historiadors i arqueòlegs especialitzats en l'esbrinament de cultes antics, que la Diana Nemorensis era protectora dels animals bosquerols i també, possiblement, dels ramats i dels fruits de la terra; i junt amb la nimfa Egeria, habitadora del llac (la qual, segons la tradició contava, havia estat l'esposa de Numa, un dels primers reis romans), era també invocada contra l'eixorquia de les dones, a qui ajudava en els moments difícils del part.

El càrrec de sacerdot del temple de Nemi havia d'ésser conquerit per la força i la violència. Dins el sagrat recinte d'aquest temple creixia un arbre, el qual la creença antiga feia descendir de la branca d'or que, per manament de la Sibila, plantà Enees abans d'empendre el seu tètric viatge pel subterrani món de les Ombres. Si un esclau fugitiu excel·lia en esqueixar una branca d'aquest arbre, podia lluitar cos a cos amb el sacerdot i, si el vencia, passava a ocupar el seu lloc i prenia el seu títol de *Rex Nemorensis*. Ja es comprendrà, doncs, la mena d'home que devia ésser qui exercia aquest càrrec, i l'extrema vigilància i continuat sobresalt en què devia viure per a no ésser a son torn sorprès i occís.

Encara que el culte a Diana, en introduir-se a Itàlia, havia perdut bona cosa de la seva crueltat primitiva, sembla que aquest sanguinari costum n'era una reminiscència o com un símbol dels sacrificis humans oferts antigament a la Diana Tàurica. Aquest costum, corroborat pel testimoni d'Estrabó i Pausànies, encara era viu en temps de Calígula, car Suetoni indica que, cansat aquest tirà dels anys que feia que un mateix sacerdot gaudia d'aquest càrrec, cercà un home de forces hercúlies perquè hi lluités i l'occís.

I qui era Calígula? Caius Julius César Germànic, fill de Germànic i Agripina, havia nascut l'any 12 de la nostra Era. Els soldats del seu pare, entre els quals s'havia criat, l'estimaven en extrem, i ells foren els que li posaren el sobrenom amb què usualment és conegut en la història. De caràcter afable i adulator, sabé captar-se l'estima de Tiberi, ço que va lliurar-lo de la persecució de què fou víctima la seva família per part d'aquest emperador, qui tan agradat n'estava que el retingué a son costat arribant fins a nomenar-lo successor seu. Aquesta generositat no fou, però, corresposta ni agraïda per part de Calígula, qui, segons conta Suetoni, sembla que la pagà intervenint en l'assassinat del seu protector.

Emperador ja, per bondat natural o per càlcul polític sabé captar-se l'estimació del poble atorgant-li llibertats i desfent moltes de les injustícies comeses pel seu predecessor; però el seu temperament en extrem viciós, ço que tant s'adeia amb els costums disbauxats d'aquell temps, i els excessos de tota mena a què es lliurà sense fre, li ocasionaren una cruent malaltia després de la qual i (segons tots els indicis a causa del seu progressiu desequilibri mental) caigué en les més monstruoses aberracions i cometé els més espantosos i abominables crims. Presentava nua, als seus íntims, a Cesònia, la seva quarta muller, sens dubte per justificar la seva fol·la amor per aquesta dona que, si no era bella de faccions, posseïa en canvi, segons sembla, un cos escultural i una ardor eròtica inextingible; fou incestuós amb les seves germanes, particularment amb Drusila, a qui divinitzà després de morta, i fins ell mateix es féu adorar com un déu; increpava Júpi-

ter, creient-se el seu igual, sostenint-hi, segons deia ell, llargues converses, i l'insultava estúpidament quan el seu desvari li feia creure que no es doblegava als seus capricis. Atorgà la dignitat de cònsol al seu cavall Incitatus, al qual féu construir un palau amb menjadores de vori; fou un esteta lliurat a la lascívia més repugnant amb còmics i aurigues, als quals omplia de riqueses, i féu assassinar sense pietat molts magnats del seu imperi amb el sol objecte d'apoderar-se de llurs riqueses.

Arribà a fer-se tan odiós, que diverses vegades hom intentà occir-lo. Emili Régulo, d'origen hispànic, conspirà contra d'ell; però, descoberta la conspiració, fou condemnat a mort. Poc temps després Calígula queia sota el coltell de Casius Quereas i Corneli Sabinus, tribuns de la cohort pretoriana, els quals, amagats dins d'una galeria subterrània per on passava l'emperador per dirigir-se al Fòrum, varen reeixir a alliberar l'Imperi de semblant monstre.

Aleshores fou, segons sembla, quan la plebs saquejà i tirà a fons aquelles dues galeres on l'odiat tirà es lliurava a les seves crapuloses orgies.

Aquestes naus eren, més que naus, uns veritables palaus surants: la que jeu més a prop de la riba és la més petita i, segons les dades que se'n tenen, amida 64 metres de llargada per 20 d'amplada, i la segona, enfonsada a 50 metres de la costa, té 71 metres de llargària per 25 d'amplària.

La història no precisa bé si efectivament les manà construir Calígula (qui sembla que fou molt afeccionat a aquesta mena de construccions aquàtiques, ja que els historiadors ens parlen d'uns temps de fam soferts pel poble romà a causa de tenir l'emperador les naus de l'imperi emplantantades, havent-les fet servir per a construir-hi al damunt com una mena de passeig flotant, amb plantacions d'arbres i jardins, i no poder-les dedicar al transport del blat necessari al seu manteniment) o bé si foren obra del seu antecessor, Tiberi. És evident, però, que es tracta d'unes construccions destinades possiblement, i en principi, a l'isolament i al repòs, però que serviren també per a lliurar-s'hi a les més grans disbauxes.

Algunes vegades, des que es tingué la certesa de l'existència d'aquestes naus, s'han efectuat treballs i temptatives d'exploració i d'espoliació de les riqueses artístiques que la tradició diu que posseeixen, havent reeixit, sobretot, en les recerques efectuades en 1895 (per a les quals fou utilitzat un equip d'escafandriers) en arrencar-ne alguns bronzes, entre els quals cal assenyalar una bella testa de Medusa i uns caps de lleó sostenint argolles que poden admirar-se al Museu de les Termes, a Roma.

Mai, però, fins ara, no s'havia pensat en la possibilitat de poder-les arrencar del llot, on fa prop de dos mil anys que són encastades, per retornar-les a la llum i oferir-les a l'estudi d'arqueòlegs i artistes.

Quines sorpreses ens reserven els treballs empresos? La valor d'aquestes relíquies de l'antiguitat clàssica ¿serà, digna del gran esforç que llur exhumació representa?

B. A. D'OC.

Argolla de bronze extreta
d'una de les naus submergides en el llac de Nemi.
Museu de les Termes.
Roma.

FORJA

Arcaisme, primitivisme, foc i passió desbordant posats al servei d'una tècnica formidable; bàrbars rusticitats i preciosismes japonitzants; espontània ingenuïtat al costat de trucs i enfarfeces; encerts genials i també grosses equivocacions: heus aquí els conceptes que m'anava suggerint la contemplació de l'obra exposada per Gerard Alegre, per aquest excepcional forjador que per segona vegada se'ns presenta reivindicant per al seu art la categoria de gran art, i que valentament ofereix al públic i a la crítica el fruit del seu esforç.

Una de les coses més remarcables d'aquests ferros és la sensació de ductilitat que ocasiona la seva vista, fins a l'extrem que, en certs moments, hom creu que es tracta no de ferro, no d'una matèria que s'ha de treballar roent i a cops de mall o martell, sinó d'una altra substància flonja que es pot treballar en fred i pastar amb els dits, com el fang o la cera. ¿Es això un encert o és una equivocació?

No estem ben segurs del nostre judici, i per això no ens atrevim a formular-lo d'una manera categòrica, encara que el nostre íntim sentir ens decanta més aviat cap al segon terme de la pregunta. I ens hi inclina el considerar que una de les coses més admirables de la gloriosa forja catalana, que tantes obres mestres produí en el seu segle d'or, és precisament l'haver sabut presentar noblement la qualitat de la matèria emprada; l'haver-li sabut conservar sempre la seva franca categoria de ferro forjat o batut. I també l'haver-se sabut aprofitar de tots els elements que la perfecció creixent de la tècnica li proporcionava, sense entestar-se a fer perdurar uns procediments arcaics i desusats.

I aquesta és una de les coses en què l'artista ha de posar sempre més atenció: no perdre mai de vista la naturalesa de la matèria emprada i saber les possibilitats que pot rendir-li sense arribar mai, però, a forçar-la ultrapassant els límits imposats per la seva mateixa naturalesa. Voler fer escultura amb el ferro caldejat i a cops de martell podrà representar una gran habilitat i destresa, però no deixarà d'ésser, per això, una grossa equivocació. Com també ho és, sens dubte, el no voler-se aprofitar dels progressos que la indústria moderna ens ofereix en tots els caires.

Una altra de les coses que també cal fer notar, de l'obra d'aquest forjador, és el poc ús que fa del ferro en planxa en els seus treballs, i això que amb ell pot fer coses tan remarcables com ho són evidentment els galls de les originals llànties que exposa. En general la seva obra es ressent d'excés de gruixària, i creiem que els ferros més lleugers i la planxa, degudament em-

prada, li llevarien aquesta sensació de pesantor, de llordesa, que tant perjudica alguns dels seus treballs, els quals, en general, es ressenten de la monotonia causada per la manca de ponderació de valors i desequilibri en la distribució de les masses.

El dia que Gerard Alegre, deixant de banda tota preocupació arqueològica, no es recordi tant dels estils i, en lloc d'esguardar enrera, es determini a mirar avant sentint-se situat dins del seu temps i de la societat en què viu i treballa, tenim la certesa que, en possessió de la seva veritable personalitat, arribarà a produir obres definitives.

EUSEBI BUSQUETS

NOTES I COMENTARIS

Classicisme i modernisme. — Heus aquí unes paraules de Strawinsky reportades per J. Farran i Mayoral a "La Veu de Catalunya" del 26 de març proppassat:

«Acaba l'assaig general de «Petrouchka». ¡Com ens resulta diferent l'obra dirigida pel Mestre! ¡Quines meravelles de formes i fineses, que altres vegades ens passen inadvertides! Mai com ara no se'ns revela aquella sobirana estructura de l'obra, la perfecció de les parts, la delicadesa i la gràcia en els detalls, la gran bellesa harmoniosa del conjunt. Pensant en aquestes coses diem a Strawinski:

— Si aquesta obra no la consideren clàssica, no sé què entenen per clàssic. Clàssic en el bon sentit, vull dir-vos.

— La paraula «clàssic» — respon Strawinsky — sempre té un bon sentit.

— Sí, per a vós i per a mi; però ja sabeu com sovint es confon el classicisme amb una fórmula més, amb l'academisme, la imitació servil dels antics, etc., etc.

— És cert — respon amb desdeny —; però qui és que fa aquestes confusions?...

— Així, us plau d'ésser un clàssic?

— És un qualificatiu que m'honora.

— Us plau també que us diguin «modern»?

— Ah, no! Això sí que no!

— Em doneu una gran satisfacció, car Mestre. Perquè no fa gaires dies us vaig haver de defensar contra un estimat amic meu qui, pensant elogiar-vos, us aplicava, amb tota la bona voluntat, el qualificatiu de «modern».

— Oh, quina horror! Veieu? Tot això de modern, d'avantguardista, tot allò qui vol limitar les coses d'art a una moda, és repugnant:

l'època dels «ismes», dels programes i manifestos ja ha passat. És cosa d'ara fa quinze, vint anys: ara només fan aquestes coses a províncies

— Així, Mestre, en art no hi ha antic ni hi ha modern: tota atribució de temps a les coses d'art és una equivocació lamentable. Cal treballar per als segles, no és cert?

— Per a milers de segles — respon Strawinsky —. I perquè vegeu com heu vist just en les meves aspiracions, us vaig a contar una cosa que va passar-me a Nova York. Un dia, en tornar a l'Hotel, em trobo amb una llarga corrua de repòrters dels grans diaris, sol·licitant-me intervius. En la impossibilitat de complaure'ls tots, un per un, els faig entrar a la meua cambra; no hi ha prous seients; tots s'asseuen a terra, en semicercle, amb el carnet i el llapis als dits. I em fan una pregunta col·lectiva: «— Què penseu de la música moderna?» — Jo resto esbalaït. «Senyors — els responc —, vostès s'han equivocat de pis, sens dubte.»

L'endemà els grans rotatius neoyorkins publiquen extensos i, no cal dir-ho, fantasiosos articles, amb grans lletres capitals: «Strawinsky is not a modern musician» i d'altres per l'estil».

¿No us sembla que aquests assenyats i justos conceptes no són exclusius de la música i que cal aplicar-los a l'Art en general?

Dos centenaris. — Enguany, i dintre precisament d'aquest passat mes d'abril, s'escau la data del traspàs de dos dels més grans artistes que la humanitat posseeix: Albert Dürer, l'últim pintor gòtic, i Francisco Goya, el pre-

cursor o, millor, l'iniciador de les modernes escoles de pintura. Tota la premsa d'arreu del món s'ocupa actualment d'aquests esdeveniments, i dedica números sencers a glorificar aquestes dues grans figures de l'Art pictòric: la del pintor de Nuremberg, mort el 6 d'abril de 1528, i la del pintor de Fuendetodos, qui traspassà a 16 d'abril de 1828. Esperem poder dedicar a aquestes dues grans figures tota l'atenció que es mereixen, glossant i comentant llur vida o llurs obres. Vagi ara, per ço que ens ateny de més a prop, una succinta ressenya dels actes que la nostra ciutat dedica a commemorar el primer centenari de Goya.

La Junta del Centenari, a Barcelona, està integrada per representants de les entitats aragoneses d'aquí, essent el seu president el que també ho és del *Centro Aragonés*, senyor Rafel Ulled. Té preparats o en estudi diversos projectes que s'aniran realitzant a mesura que la situació econòmica ho permeti, tota vegada que la base de tot ço que es faci han d'ésser els beneficis que sens dubte s'obtindran amb la celebració de la *Corrida Goyesca*, que tindrà lloc a mitjan maig.

El dia 18 de març prop passat es donà al teatre Goya la primera conferència de divulgació, essent el conferenciant el senyor Rubio Borràs, Bibliotecari de la Universitat, qui dissertà sobre *Don Francisco de Goya, su época y sus obras*, fent un molt complet examen dels diferents aspectes de l'art d'aquest pintor i una brillant descripció del seu temps.

La Dra. senyoreta Ritcher donà a l'Ateneu Barcelonès, també, una molt notable conferència sobre *Goya aiguafortista*, analitzant intel·ligentment l'obra de Goya com a gravador i projectant nombroses diapositives.

Per a dintre de pocs dies hi ha projectada una conferència que es donarà a la Universitat, a càrrec del senyor D'Apraiz, catedràtic de Teoria de les Arts, a la qual seguiran d'altres no menys notables, tancant-se el cicle amb una el tema de la qual ha estat confiat a una distingida personalitat de Saragossa.

També la Junta del Centenari de Goya, que ja fa temps que ve actuant a fi que els actes que es realitzin resultin dignes de l'efemèride que es commemora, té demanat i concedit de l'Ajuntament de la ciutat el donar el nom de Goya a l'actual plaça de Sepúlveda, on elevarà un monument que perpetui la memòria de l'immortal pintor.

La *Corrida Goyesca* que, com hem dit, es celebrarà dintre d'aquest mes, serà, sens dubte, un espectacle esplèndid i una cosa inusita-

da dintre del seu gènere, ja que serà presentada sense negligir detall.

S'ha pensat així mateix adquirir el major nombre possible d'obres dedicades a l'estudi del pintor aragonès, amb l'objecte de formar amb elles una *Biblioteca de Goya*, que resulti tan completa com sigui possible.

La revista aragonesista *El Ebro*, que edita la *Unión Aragonesa* de Barcelona, publicarà un número extraordinari dedicat a Goya que tindrà molt d'interès, ja que hi col·laborarà el més escollit de la intel·lectualitat aragonesa. La Junta del Centenari té també projectada la publicació de les conferències que amb aquest motiu s'hagin donat a Barcelona, aplegant-les en un llibre.

En el Reial Círcol Artístic, adherit també al Centenari, fou donada el dia 21 una conferència per l'il·lustre crític pintor senyor Feliu Elias, que versà sobre *L'estimació de l'art de Goya*, a la qual segurament seguiran d'altres estudiant l'obra d'aquest pintor. I el «Foment de les Arts Decoratives», que també vol contribuir a exaltar la figura del gran pintor aragonès, col·laborarà a les festes del Centenari dedicant-li una sessió solemne.

Charlie Chaplin. — ¿L'heu vist, aquest formidable artista, en la seva última producció cinematogràfica *El Circ*? El seu treball resulta senzillament admirable: d'una riquesa de detall i de *nuance*, i d'una valor d'humanitat i d'una fina i punyent psicologia que a pocs artistes és donat assolir.

L'actuació del Foment de les Arts Decoratives. — El diumenge, dia 15 del passat abril, aquesta Entitat efectuà una visita col·lectiva a les obres de restauració o, millor, de rehabilitació, que d'algunes antigues dependències de la Casa de la Ciutat s'estan duent a terme. Foren visitats: l'antiga façana gòtica, que havia estat primitivament la principal, i que s'acaba de restaurar restituint-li, en tot allò que ha estat possible, el seu antic caràcter, amb el seu llarg pedris o cavalcador emprat antigament pels Consellers per muntar damunt els engualdrapats corsers que els havien de dur en les vistoses cavalcades de les assenyals festes ciutadanes; la sala del Consell de Cent o dels Cent Jurats, de l'acurada restauració de la qual en féu l'objecte principal de la seva vida d'artista En Moncerdà; el pati central i la galeria gòtica, els quals, encara que desfigurats i disminuïts de llurs primitives proporcions, es tracta de restituir a llur primitiva i austera noblesa; i la llotja de l'antiga sala del

Trentenari, actualment descoberta, i que és un dels comptats exemplars del Renaixement que resten a Barcelona. Cal fer constar que el principal atractiu d'aquesta visita foren les explicacions de caràcter històric i arqueològic amb què la il·lustrà l'eminent historiador senyor Agustí Duran i Sampere, Director de l'Arxiu Històric Municipal.

Finides les lliçons i les pràctiques de l'esmalt sobre vidre i ceràmica, i en plena activitat les classes d'esmalt sobre metall professades pel nostre màxim esmaltador senyor Miquel Soldevila, sense ni donar temps que es refredessin les roents entranyes de les mufles que han vingut funcionant tots aquests dies coent les realitzacions que els deixebles, tots plens d'entusiasme, anaven produint, començà, el dia 16, el curs pràctic del tallat i gravat del cristall a la mola que, sota els auspicis de la casa Planell i Riva (la qual ha proporcionat gentilmente la maquinària) professa l'apte tallador senyor Joan Muntasell, i ja es prepara el curs de repujat de metalls confiat als coneguts metallistes senyors Corberó.

Amb motiu d'escaure's aquest any el vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la nostra Entitat, el Consell Directiu prepara, per celebrar-ho, diversos actes, el primer dels quals, que, com a tribut de pietós respecte a la memòria dels socis que durant aquest temps han deixat d'existir, s'efectuà el dia 19, consistí en una missa en sufragi de les ànimes llurs, la qual tingué lloc a la bella església romànica de Sant Pau del Camp, amb la cooperació de la Capella de música de Sant Felip Neri, que dirigeix l'eminent Mestre En Lluís Millet, la qual cantà durant la missa un escollit recull de música religiosa dels millors autors.

Finit aquest acte, que resultà d'una cor-prenedora senzillesa, s'efectuà una detallada visita al temple, claustre i absis, la qual fou avalada pels ressenyaments (que constituïren una veritable conferència) que el senyor A. Duran i Sampere donà a propòsit de l'origen remot i evolució històrica d'aquell interessantíssim i mil·lenari temple.

Un altre acte, que prepara per al present mes de maig, serà un esdeveniment artístic que pot tenir gran transcendència. Es tracta de la presentació en públic de la Secció d'Estudis de Teatre, amb les obres *La tomba de la donzella*, No japonès, de Kiyotsugu, versió de Marià Manent, i *El Casament per força*, de Molière, traducció de Josep Carner. Per a llur presentació amb la deguda dignitat artística s'estan fent els models de decorat i vestuari, de manera que resti justificada la relació del «Foment de les Arts Decoratives» amb aquesta branca de les arts, enlairant a la més alta categoria la plàstica teatral. El prestigi de les persones que intervindran en la direcció d'aquesta sessió és una fermança segura del seu èxit. Oportunament seran anunciats la data i altres detalls d'aquesta festa.

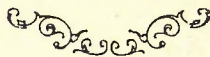
Concurs de Cartells. — La classe de Natural del Foment de les Arts Decoratives organitzà un concurs de cartells destinats a anunciar l'exposició que es tracta de celebrar a fi de curs. Vint projectes han estat presentats, entre els quals n'hi ha alguns de ben remarcables, havent estat atorgats, els premis oferts, en la següent forma: primer, al cartell, sense lema, l'autor del qual és el senyor Ricard Sabaté; segon, al treball, lema *Estudi*, del qual resultà autora la senyoreta Montserrat Casanova; i, tercer, el designat amb el lema *Salta borni...* del qual també és autora una senyoreta, Na Mercè Ros.

Rebin tots ells les nostres enhorabones.

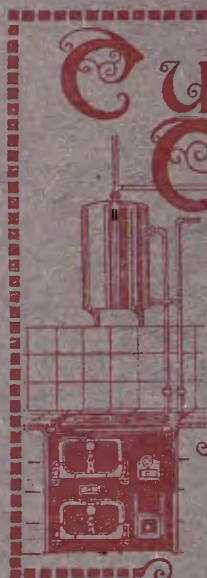
El barri gòtic. — El dia 23 del mes passat, diada de Sant Jordi, fou inaugurat el pont del carrer del Bisbe que uneix l'antic Palau de la Generalitat amb les cases del davant, actualment en vies de restauració.

És una obra que ha vingut a demostrar una vegada més la rica fantasia i els grans coneixements que de l'art medieval posseeix el seu autor.

També es diu si serà reconstruït el que antigament unia les torres romanes de la plaça Nova. Ens sembla que fóra força bonic.

**CUINES, TERMOS
CAÑAMERAS**

**VARIETAT DE MODELS
DE GRAN RENDIMENT**

Servei complet d'aigua calenta sempre disponible sense cap despesa

**SERVEIS PER A PARTICULARS,
HOTELS I COMUNITATS**

**EL SISTEMA
CAÑAMERAS
ES LA MILLOR GARANTIA**

VISITEU AQUESTA FÀBRICA
Diputació, 415-423 i Sicília, 226-232 · Telèf. S.P. 340
Dipòsit: Hospital, 87 · Telèf. A. 3380
B A R C E L O N A

CUINES
(FIXES, PORTÀTILS, CENTRALS I ESPECIALS)
TERMOSIFONS I CALEFACCIONS
DE TOTS SISTEMES
ESTUFES I ESCALFAPANXES
(MODELS DECORATS)
SALAMANDRES ROYAL, ETC., ETC.

X O C O L A T E S

CASA FUNDADA L'ANY 1800

X O C O L A T E S

de tipus familiar, pures, se-
lectes, amb ametlla, amb
llet, gust francès, etc., etc.

des d'1'60 a 4 pessetes els 400 grams

Despatx Central: Manresa, 4 i 6 (entre Via Laietana i Argenteria)

B A R C E L O N A